

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES OF AGRICULTURAL SCIENCES

ISSN 2224-526X

Volume 2, Number 38 (2017), 98 – 103

A. Abdikadirova

Committee of Science of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan,
Astana, Kazakhstan

**WAYS OF MODERNIZATION OF STATE SUPPORT
OF THE AGRICULTURAL COMPLEX**

Abstract. The article suggests ways to modernize the state support of the agro-industrial complex.

Keywords: Agro-industrial complex, economy, modernization of state support.

ӨОК 338

А. Абдикадирова

ҚР БҒМ Ғылым комитеті, Астана, Қазақстан

**АГРОӨНЕРКӘСІПТІК КЕШЕНДІ МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУДЫҢ
МОДЕРНИЗАЦИЯЛАУ ЖОЛДАРЫ**

Аннотация. Мақалада агроөнеркәсіптік кешенді мемлекеттік қолдаудың модернизациялау жолдарының нұсқалары келтірілген.

Түйін сөздер: агроөнеркәсіптік кешен, экономика, мемлекеттік қолдауды модернизациялау.

Кіріспе. Агроөнеркәсіптік кешеннің тұрақты дамуы үшін кластерлеу мен инновациялық технологияларды кең қолдануды ынталандыру саясаты - азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету болып саналатын мемлекеттің басты стратегиялық мақсаттарының бірі. Мемлекет азық-түлік нарығын құқықтық, әкімшілік және экономикалық реттеу мен қолдау үдерісінде агроөнеркәсіптік кешен секторларын реформалау мен қайта жаңғыртуға да, азық-түлік тауарларын өндіру мен пайдалану да бағытталған біраз шаралар атқарылғанмен, бұл шаралар, әсіресе, кластерлік-инновациялық саясатқа қатысты, тиімсіз болып келеді.

Агроөнеркәсіптік кешенді мемлекеттік қолдаудың экономикалық тиімділігі ауыл шаруашылығы кәсіпорындары қызметінің соңғы нәтижесінде көрінуі тиіс. Сонымен қатар, мемлекеттік құралдарды тарату және қолдану «мөлдірлігі» принципін сақтауы тиіс, яғни осы құралдардың мақсатты емес, сондай-ақ тиімді еместігіне қатаң бақылауды сақтауы тиіс.

Қазақстан Республикасының халқы үшін ет және сүт сияқты түпкілікті халық қолданатын өнімдердің тарихи дамуы, мәдениеті күшіне тамақтанудың маңызды, басым өнімдері болып табылады. Талдау көрсеткендей, оларды тұтыну осы өнім берулерді тұтынудың үштен біріне төмендеді. Ол бағаларды көп еселік қымбаттау күшінен және малдардың басын төмендеуінен, сондай-ақ сүтті сауумен болады.

Материалдар мен әдістемелер. Қазіргі кезде Қазақстан Республикасында, ет өнеркәсібіндегі сарапшылардың пікірі бойынша, ІҚМ жетіспеушілігі – 6 млн. бас, қойлар – 18 млн. бас болады – бұл, экономистердің есебі бойынша агроөнеркәсіптік кешеннің дамуына бөлінетін субсидиялардың жеткізгіліксіз болуына байланысты, бұны шетел тәжірибесі де растайды. Мысалға, қазіргі кезде шет елдерінде тура мемлекеттік төлемдердің міндеті – өндірісті ынталандыру емес, ол бағалардың паритеті тұжырымдамасының табыстап және өмір сапасы паритетінің тұжырымдамасына ауысумен байланысты фермерлер табыстарының деңгейін қолдау болып табылады. Осы шешімді шешкен кезде жалпы мақсат – қалалықпен салыстырғанда ауыл халқының табысының салыстырмалы паритетін қолдау іске асырылады. Табыстарды осындай қолдаудың ерекше формаларының бірі фермерлер, жетекші шаруашылықтар үшін жағымсыз жағдайда – солтүстік немесе таулы аудандарда арнайы дотация болып табылады.

Қазақстан экономикасын реформалау соңғы онжылдықта мал шаруашылығында, әсіресе, сүтті мал шаруашылығы жағдайында жалпы экономикалық дағдарысқа әкелді. Жағымсыз сапалы және сандық өзгерістер сүт саласының негізгі құрамдас бөліктерін – малды өндіру, малдарды жемдеу және күту, еңбекті қажет ететін үдерістерді механизациялау, сүт өнімдерін қайта өңдеу және сату сияқтыларды қамтыды. Реформа басталуымен сүтті сатып алу бағасы және сүт өнімдерінің бөлшектік бағасы арасында құрылған диспаритет ауыл шаруашылығы кәсіпорындарын айтудың балама нарықтарын іздеуге мәжбүрледі.

Сүт тасығыш машиналардан құйма сүтті сату күрт кеңейтілді, бір мезгілде көптеген ауыл шаруашылығы кәсіпорындары сүтті қайта өңдеудің өзіндік базасын құра бастады, ол ауылдық тауар өндірушілері мен сүт зауыттары арасындағы өзара қарым-қатынастарының жүйесін бұзды.

1990 жылы республикада тәулігіне сүтті қайта өңдеудің 2631 тонна қуаттылығымен 57 ірі сүт комбинаттары жұмыс істеді. Өндірістік қуаттылықтарды пайдалану 105-110% құрады. Ал 2010 жылы – сүтті қайта өңдеу бойынша 265 кәсіпорын, соның ішінде 109 ірі және орта кәсіпорын (олардың қуаттылығы сүтке қайта есептегенде бір ауысымда 5774,3 тонна) жұмыс істеді.

Сүттің сандық және сапалық қасиеті бәрінен бұрын малдың сүттілік өнімділігіне байланысты болады.

Сүт кешенінде біріктіру қажеттілігі қазіргі кезде нарық талабын анықтайды. Оны сақтаудың шектеулі мерзімінен сүт өнімдерінің жетіспеушілігі импорттық сатып алулармен өтелмейтін болады. Мал шаруашылығына бірігу салалық одақтар мен ассоциацияларды ұйымдастыру негізінде жүзеге асырылады, олар қызмет түріне қарай тығыз байланысты субъектілер мүддесін біріктіреді: ауыл шаруашылығы өндірушілер (соның ішінде халықтың жеке қосалқы шаруашылығы), қайта өңдеуші кәсіпорындар, сауда, сервистік және басқа да ұйымдар.

Мысал ретінде Сүт өндірушілері және сүт өнімдері ассоциациясы жұмыс тәжірибесін келтіруге болады, оған Қарағанды облысы сүт өнеркәсібіне күрделі салымдар сомасының негізгі бөлігі келеді. Ассоциация құрамына облыстың 8 сүтті қайтаөңдеу кәсіпорындары кіреді, олармен 2010 жылы ауыл шаруашылығы өндірушілерінен 25 мыңнан астам тонна сүт дайындалды. Осы жылы Ассоциация кәсіпорындарымен сүт өнімдері, сүтке қайта есептегенде 3,5 млрд. теңге сомасына шамамен 50 мың тонна сүт шығарылады.

Сатылас біріктіруді дамыту Ақмола облысы Щучье ауданы «Есіл-Агро» ЖШС оң нәтижелер береді. Агрофирма ауыл шаруашылығы дақылдарының шамамен 40 мың гектарын егеді, соның ішінде 30,0 мың га. дәнді (75%) және 5 мың га. майлы (12,5%) дақылдар. Алдыңғы кәсіпорындар он түрлі тәулігіне 10 тонна сүт өнімдерін шығарады: зарасыздандырған сүт, қаймақ, айран, ірімшік, сары май және т.б. кәсіпорынның жобалық қуаттылығына шығуымен шығарылатын өнімнің көлемі 2,5 есеге ұлғаяды; ассортимент – өнімнің 25-30 түріне дейін. Серіктестіктің әрбір алты АШӨ ішінен оның дайындық пункттері құрылған. Сауылатын көп малы бар, олардың төртеуінде салқындатқыш танктері бар. Жұмыс істейтін бағыт бойынша сүт тасығыштар күніне екі рет ауылдан зауытқа шикізатты жеткізеді.

Агрофирмалардың АШӨ бірінің аймағында Ауыл шаруашылығы министрлігінің қолдауы кезінде 1200 бас сауылатын малға сүт кешендерін салу басталатын болады, онда бір сиырдың өнімділігі тәулігіне 20-25 литр сүт жоспарланған. Сонымен қатар, сүт кешені зауыты шикізатта қажеттілігін толығымен қамтамасыз етуге және тәулігіне 25 тоннаға дейін талап етілетін ассортиментте дайын өнімдерді шығаруға қабілетті.

Қазіргі кезде, ауыл шаруашылығы тауар өндірушілері мен сүт өнеркәсібі кәсіпорындары арасында белгілі қайшылықтар бар. Біріншілер сүтті өндіру көлемін барынша ұлғайтуда және ақшалай қаражаттарды алуда мүдделі, ал қайта өңдеушілер – қайта өңдеуге түсетін сүттің негізгі компоненттерінің үлесті салмағының өсуін көздейді, өйткені өндіріс тиімділігі, сүт өнімдерінің саны мен сапасы компоненттер құрамына байланысты.

Біріктірілетін құрылымдар қатысушыларының жалпы мүдделігін қамтамасыз ету мақсатында олардың өзара қарым-қатынасы жүйесінің келесі нұсқалары ұсынылады.

1 нұсқа. Біріктіру (интеграция) қатысушылары арасында сатылған өнім үшін өзара есеп айырысу екі кезеңде жүргізіледі. Ең алдымен әрбір кәсіпорын үшін (ауыл шаруашылығы, қайта өңдеуші, сауда) агроөнеркәсіптік қаржылық топтардың бірыңғай жүйесіне жеткізілетін, сатылатын өнімдерін сатудың келісілген минималды бағалары анықталады. Осы бағалар кепілдік сатып алу бағаларынан төмен болмауы тиіс және ережеге сай, өнім мен нормативтік табыстылығының әрбір түрі бойынша ауданда (аудандар, облыстар тобында) қалыптасқан шығын деңгейінде есептеледі. Бағаларды шикізат сапасын, тапсыру мерзімдерін және басқа да факторларды есепке алумен саралауға болады. Кезеңмен нақтыланатын және түзетілетін аталған бағалар бойынша әрбір қатысушының алдын ала табысы қалыптасады. Екінші кезеңде жылдық соңғы өнімді сатқаннан кейін қосымша алынған табыстың соңғы көлемі анықталады, ол онымен әзірленген пропорциялар (критерийлер) бойынша серіктестер арасында бөлінеді. Сонымен қатар, Басқарушы кеңесінің (директорлар) өкімі бойынша, қаражаттардың бір бөлігі қажетті қосымша өндірістік қуаттылықтарды құру немесе қолданыстағыларды жаңарту, басқа да шұғыл мәселелерді шешу үшін агроөнеркәсіптік қаржылық топтардағы басты компаниялардың есеп-шотына жіберілуі мүмкін.

2 нұсқа. Біріктірілген компанияның барлық кәсіпорындары бір ағза ретінде жұмыс істейді және әрбіреуінің табысы жалпы соңғы өнімді сату аралық бағаларды қолданусыз шамасына қарай қалыптасады. Барлық өзара есеп айырысулар басты компаниялардың есептік есеп-шоттарының көмегімен жүзеге асырылады. Алынған табысты бөлу біріктірудің қатысушы кәсіпорындары арасында алдын ала белгіленген пропорциялары бойынша болады.

3 нұсқа. Серіктестер арасындағы экономикалық өзара қарым-қатынастар механизмі, құндық емес, көбінесе табиғи, заттық сипатта болған. Мысалы, сүтті өндіру және қайта өңдеу, дайын өнімдерді шикізатты өндірушілер мен қайта өңдеуші кәсіпорындар арасында алдын ала белгілі критерийлер бойынша бөлу, басты компания көмегімен жеке-жеке немесе ұйымдастырылған түрде әрбір кәсіпорынның соңғы өнімдерін сату.

Барлық жағдайда біріктірілген құрылымның басқарушы (директорлар) кеңесі өз қатысушылары арасында экономикалық өзара қарым-қатынастардың нақты нұсқасын пайдалану туралы өзіндік шешімді қабылдайды.

Серіктестердің өзара қарым-қатынастарын реттеудегі басты шарт соңғы нәтижесінде олардың жеке салымдарын анықтау болып табылады. Холдинг түріндегі біріктірілген құрылымдардың қызмет ету механизмі ұйымдастыру және экономикалық реттегіш жүйелері және оларды қолдану ережелері арқылы өзі және басқару органдары арасында қалыптастыру қатысушыларының өзара әрекет ету тәртібін білдіреді (сурет). Олардың қызмет етуіндегі экономикалық механизмдегі негізгі элементтер бірлестіктің уәждері мен мақсаттарын анықтау және экономикалық, шаруашылық талаптарға сәйкес ұйымдастырушылық-құқықтық құрылымын дұрыс таңдау, барлық қатысушылар мүдделерін есепке алумен шарттар талаптарын өндіріп шығару және фирма ішілік пен өндіріс ішілік есептегі принциптерде толық шаруашылық және заңды дербестігінде олардың өзара қарым-қатынасының басымдылығын қамтамасыз ету, меншік иесінің қатынасы, қызмет бағдарламасын қалыптастыру, ағымдағы қаржыландыру және инвестициялар, материалдық-техникалық базасын дамыту, маркетинг және басқару жүйесі, табысты бөлу және ынталар, ауылды және т.б. дамытудың әлеуметтік саласы, бағаның құрылуы механизмдерін, тарифтер мен өзара есеп айырысу жүйелерін әзірлеу, аралық өнімдерді алмастыру барысында бөлу қатынастары механизмдерін анықтау және соңғы өнімді сатудан табысты бөлу, өз қызметі нәтижесіне және барлық корпорацияға барлық қатысушылардың материалдық мүдделігі мен экономикалық жауапкершілігін қамтамасыз ету болып табылады.

Соңғы өнімді сатудан түскен табыстарды қатысушылар тек баға арналарымен ғана емес, сонымен қатар, басты ұйымдардың орталық қорлары арқылы да алуға болады. Холдингтік қалыптастыру

Агро холдингердің қызмет етуіндегі экономикалық механизмдер моделі (автормен құрастырылған)

бір-бірінен ұйымдастыру-шаруашылық сан алуандығымен, өнімдегі нақты жайдың анықталуымен, басқарудың әкімшілік органдарының шешімімен, инвесторлар мүмкіндіктерімен (интеграторлармен), шикізат нарығының жағдайымен және дайын өнімдерін сатып алумен ерекшеленеді.

Агроөнеркәсіптік кешенде біріктірілген корпоративтік құрылымдар жауапкершілігі шектеулі серіктестігі (ЖШС) нысанында жеке түрде кәсіпкерлердің бастамасы бойынша құрылады және олардың қызметі ешкіммен бақыланды. Акционерлік қоғамдар және жауапкершілігі шектеулі серіктестер туралы қолданыстағы заңдар біріктірілген үдерістің ерекшеліктерін есепке алмайды. Олар заңды тұлғалардың жиынтығына ортақ қызмет көрсетуін қарастырмайды және өндірістің бірыңғай технологиялық циклі қатысушыларының экономикалық қатынастарын және соңғы өнімді сатуды, ауыл шаруашылық кәсіпкерлермен және жарғылық капиталға енген шартты жер үлестерінің меншік иелерімен, ортақ иелерімен, жергілікті билікті басқару органдарымен және т.б. инвесторлардың өзара қарым-қатынасын реттемейді.

Біздің ойымызша, АӨК мал шаруашылығы саласында қазақстандық біріктірілген құрылымдарының ұйымдастырушылық-құқықтық мәртебесі әлемдік тәжірибеде қалыптасқан корпоративтік басқару және шаруашылықты жүргізу жүйесіне сәйкес келуі тиіс. Сонымен қатар, ойдағыдай ашық акционерлік қоғамы нысанындағы компаниялар болып табылады, олар басқа шаруашылық субъектілермен қатынаста мүлікті басқаруда, басқа кәсіпорындарға қатысуда үлкен еркін іс-әрекеттерге ие және инвесторлар үшін аса тартымды объект болып табылады (кесте).

АӨК біріктірілген құрылымдарын акционерлік қоғамдарға қайта құрылуы заңнамалық актілерге өзгерістерді талап етеді. Сонымен қатар, акцияларды, кем дегенде кадастрлық бағалау құны бойынша өзінің шартты жер үлестерін жарғылық капиталға салған ауыл қызметкерлеріне бөлу ұтымды деп санаймыз. Жер – бұл жалғыз тірек, онда ауылда еңбеккерлерді ұстайды және ауыл шаруашылығы өндірісінің болашағына үміт береді. Сондықтан да жерді пайдалану және жер қатынастарын дамыту мәселелері астық компанияларының жұмыс істеу механизмін жетілдіруде басты болып табылады.

АӨК біріктірілген құрылымдардың қызмет етуіндегі экономикалық механизмдерінің ұсынылған модельдері*

№	Негізгі элементтер	Шаруашылықты жүргізу жүйесі		
		Қолданыстағы	Ұсынылатын	
			басты фирма	еншілес фирмалар
1	Ұйымдастыру-құқықтық мәртебесі	ЖШС	АҚ	ЖШС
2	Құрылтайшылар	Меншік иесі - инвесторлар	Меншік иелері, акционерлер	УЗД иелері
3	Жеке меншік құқығы	Заттық	Компания – заттық Акционерлер – міндетті	Пайдалану құқығы, УЗД меншік иесінің акциясы
4	Басқару әдістері	Әкімшілік-командалық	Корпоративтік стратегиялық басқару (маркетингтік, инновациялық, инвестициялық, қаржылық), корпоративтік басқару (стандарттар, кодекстер)	Жедел-шаруашылық өндірістік
5	Жоспарлау	Орталықтанған (директивті)	Стратегиялық және орта мерзімді бюджеттеу негізінде	Бизнес-жоспарлар
6	Салық салу, есеп және есептілік	Орталықтанған	Шоғырланған жүйе	Алғашқы есеп, баланс
7	Шаруашылықты жүргізу принципі	Коммерциялық	Коммерциялық есеп	Шаруашылық есеп
8	Өзара қарым-қатынасы, табысты бөлу	Меншік иесі – инвестор шешімі бойынша	Нарықтық баға бойынша	Трансферттік бағалар бойынша
9	Материалды ынталандыру	Меншік иесі – инвестор шешімі бойынша	Менеджерлер: жалақы+сыйақы Акционерлер: Дивидендтер және табыстың бір бөлігі	Қызметкерлер: жалақы+сыйақы Меншік иелері: УЗД-дивидендтер
10	Ақпарат	Жабық	БАҚ	Статоргандар

*Автормен құрастырылды.

Қазіргі жағдайда экономикада ірі корпоративтік құрылымдарды қалыптастыру жеке меншіктің шоғырлануына, қаржылық, өндірістік және өнеркәсіптік капиталды біріктіруге әкеледі. Корпорация қызметінің нәтижелілігі көбінесе дамыту стратегиясын және басқару деңгейін таңдауға байланысты. Сонымен қатар, маңызды шарт дұрыс ұйымдастыру және корпоративтік басқаруды (қаржылармен, өндірістермен, кадрлармен, жабдықтау ресурстармен, сатумен, маркетингпен, инновациялармен, жобалармен және т.б. корпоративтік құқық, корпоративтік мәдениет, тәртіп кодексі, жеке меншікті бақылау құрылымы және әдістері, есептілік стандарттары және есептілік және т.б.) үйлестіретін корпоративтік менеджментінің ғылыми принциптерін дұрыс ұйымдастыру және сақтау болып табылады.

Осылайша, минималды кепілдік бағаларды жүргізу қолданатын өнімнің тұтынуын қысқартуға әкеледі, өйткені баға жоғарлауының негізгі бөлігін сатып алушы төлейді, ол сұраныстың қысқаруына әкеледі.

Өндіріс құралына шығындарды өтеу өндірушілерді мемлекеттік қолдау шарасы болып табылады, оның мақсаты баға диспаритетін азайту, ол бірқатар авторлардың пікірі бойынша тиімді емес, ол біздің зерттеуде расталған. Елде осы шара, және реформаның алғашқы жылдары бағаларды жіберу мен қысқарту кезінде, өндіріс пен соңғы өнім құралына бағалардың қатынасы күрт нашарлаған кезде енгізілген. Құнның түсуі мен инфляция қиындықтарды күшейтті, диспаритетпен байланысты проблемаларды жеңілдету үшін, үкімет тура дотация жолымен ресурстарға бағаның өсуін өтеді. Осылайша, жанар майға, газға, тыңайтқышқа бағаның өсуі өтелді. 1993 жылдан бастап жылыжайларға арналған отын мен электр энергия бойынша, құрама жем бойынша басқа да дотациялық бағдарламалар болды, элиталық тұқым шаруашылығын, асыл тұқымды мал шаруашылығын қолдау жүзеге асырылды. Электр энергияға төмендетілген тариф басқа секторларда аса жоғары тарифтер есебінен бюджеттен тікелей өтелді. Сондықтан да, республикалық та, сондай-ақ өңірлік те деңгейде, мал шаруашылығы өнімдерін өндіруді мемлекеттік реттеу шаралары нарықтық белгілердің бұрмалауына және өндірушілер жағдайын нашарлауына әкелмеді, оның орнына,

азық-түлікке сұраныстың жоғарлауына, яғни, ағымдағы сәтте азық-түлік нарығында негізгі проблемаларды шешуге көмектесті.

Одан басқа, осы жұмыста ұсынылған «жасыл» деп сипаттауға болатын қолдау түрлерін енгізу және күшейту ДСҰ ену туралы келіссөздерді ойдағыдай жүргізуіне көмектеседі, өйткені ДСҰ «жасыл дәліз» шараларына бағытталған қаражаттарды қысқартуға мәжбүрлемейді.

Осылайша, мал шаруашылығы өнімдері нарығын мемлекеттік өңірлік реттеу бағдарламалық-мақсатты сипатта болуы және өзіне қажетті ресурстарды, қойылған мақсатты іске асыру механизмі және мемлекеттің өндірушілермен және тұтынушылармен тура және кері байланысын қамтамасыз ететін басқару аппараты кіретін құқықтық, экономикалық, ұйымдастыру-әкімшілік шаралардың жиынтығын білдіруі тиіс. Сонымен қатар реттеу шешімдері мен шаралары нарықтың барабар жағдайымен және жүйелі зерттеулер нәтижелерін есепке алумен азық-түлік қауіпсіздігі деңгейімен таңдалуы тиіс.

Экономиканы индустриалды-инновациялық дамыту тұжырымдамасына сәйкес АӨК өнімдерінің өңірлік нарығын дамыту экономикалық және әлеуметтік мақсаттарды ауыстыруға, реттеу индикативтілігі мен директивтілігінің өзара байланысына, реттеу шешімдері мен механизмдерінің өзара бір-бірін толтыруына, мақсатты және өнімдік бағдарламаларға қатысуда еріктілігі мен міндеттілігінің үйлесіміне, өңірдің өзгешелігін және өңірлік азық-түліктік нарығын есепке алумен тауар өндірушілерді мақсатты мемлекеттік қолдаудың алдын ала анықталған үлесіне негізделуі тиіс. Өңірлік азық-түліктік нарықты осындай басқару және дамыту оның негізгі мақсатына қол жеткізуді қамтамасыз етуі – тамақ өнімдерінің негізгі түрлерімен өңірдегі халықты жеткілікті мөлшерде, ассортиментте және сапада қамтамасыз етуі тиіс.

Сонымен қатар, бір жағынан, биліктің мемлекеттік органдары тауар өндірушілермен, өзін-өзі реттеудің нарықтық механизмдерін бұзбай-ақ, кеңінен ұдайы өндірісті жүргізу үшін қажетті табыстылықпен қамтамасыз етуге, екінші жағынан, өңірлік азық-түліктік қауіпсіздіктің белгілі деңгейіне кепіл бере отыра, жан басылық тұтынудың ғылыми негізделген нормаларына сәйкес азық-түліктің негізгі түрлеріне нақты және экономикалық қол жетімділігін халыққа қамтамасыз етуге көмектесуі тиіс.

ӘДЕБИЕТ

- [1] ҚР президенті Н.Ә. Назарбаев 2012 жылғы Қазақстан халқына Жолдауы.
 [2] Толысбаев Б.С. Организация и управление производством в перерабатывающих предприятиях АПК: теория, методология, практика (на материалах Республики Казахстан): Дис. ... д.э.н. – Семипалатинск, 2005.
 [3] Алшанов Р. Экономика Казахстана за 20 лет: агропромышленный комплекс // Казахстанская правда. 28 октября 2011 г. – С. 20.
 [4] «ҚАЗАГРОӨНІМ» АҚ 2011–2020 жылдарға арналған даму Стратегиясы. – Астана, 2013.
 [5] «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ баспасөз қызметі. Ауыл шаруашылығын қаржылай қолдау шаралары // Агроалем. – 2014. – № 2(55). – 21 б.
 [6] Юныева Р. Механизмы кредитной поддержки сельского хозяйства // Журнал АПК: экономика, управление. – Алматы, 2008. – № 9. – С. 58.

REFERENCES

- [1] Message from President N. Nazarbayev to the people of Kazakhstan. 2012.
 [2] Tolysbaev B. Organization and management of production in the processing enterprises of the agroindustrial complex: theory, methodology, practice (on the materials of the Republic of Kazakhstan). Thesis for the degree of Doctor of Economic Sciences. Semipalatinsk. 2005.
 [3] Alshanov R. The economy of Kazakhstan for 20 years: agroindustrial complex. The Kazakh truth. October 28, 2011 C. 20.
 [4] The development strategy for 2011-2020 of JSC "AZAGRONIM". 2013.
 [5] Press Service of JSC "KazAgro". Measures of financial support for agriculture. Agroalem. 2014. N 2(55). 21 p.
 [6] Yunyeva R. Mechanisms of credit support for agriculture. Journal of Agribusiness: Economics, Management. Almaty. 2008. N 9. P. 58.

А. Абдикадирова

Комитет науки МОН РК, Астана, Казахстан

ПУТИ МОДЕРНИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА

Аннотация. В статье предложены пути модернизации государственной поддержки агропромышленного комплекса.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, экономика, модернизация государственной поддержки.